

ÚVOD DO LISTU EFEZANOM

1. Efez a kresťanská obec v Efeze. Efez, slávne grécke mesto na západnom pobreží Malej Ázie, bolo hospodárske a kultúrne stredisko, v ktorom sa zbíhali obchodné cesty, ako aj rôzne civilizácie a náboženstvá Východu a Západu. Efez bol od roku 133 pred Kr. hlavným mestom rímskej provincie Ázia. Obyvateľstvo bolo zmiešaninou Grékov, maloázijských národov a Židov. Panoval tam veľký blahobyt, orientálna a grécka nemravnosť, podporovaná kultom efezskej Artemidy (= Diany), ktorej nádherný chrám bol jedným zo siedmich starovekých divov sveta. Sošky tejto orientálnej bohyně plodnosti a zobrazenia jej chrámu sa používali ako ochranné amulety vo všetkých krajinách Stredomoria: z ich výroby ťažili zlatníci a obchodníci obrovské zisky (porov. *Sk* 19, 23 – 27). Svetoznáme boli aj ‚efezske zaklínacie formuly‘ s magickými výrokmi a čarami (porov. *Sk* 19, 19).

Kresťanská obec v Efeze. Pavol sa v Efeze zastavil na konci svojej druhej misijnej cesty (asi roku 52), položil prvé základy kresťanskej obce a zanechal tam Akvilu a Prisku, aby pokračovali v ohlasovaní evanjelia (porov. *Sk* 18, 18 – 21). Medzitým prišiel do Efezu istý Žid, výrečný a zbehlý v Písmach, menom Apollo. Akvila a Priska ho dôkladnejšie vyučili vo viere v Ježiša Krista, ktorého potom horlivo ohlasoval v Korinte (porov. *Sk* 18, 23 – 28). Na tretej misijnej ceste apoštola Pavla sa Efez stal strediskom jeho misionárskej činnosti. Pobudol tam vyše dvoch rokov. Kázal v synagóge a v škole istého Tyranna (porov. *Sk* 19, 8. 10 s 20, 31). V Efeze Pavol napísal Prvý list Korint’anom a pravdepodobne aj List Galat’anom a Filipanom. Lahostajnosť pohanov, nepriateľstvo Židov (porov. *Sk* 19, 13 n.) a najmä silne zakorenený kult bohyně Artemidy boli veľkou prekážkou evanjelizácie v Efeze. Zlatník Demeter spolu s inými výrobcami sošiek a chrámkov Artemidy pobúril proti Pavlovi celé mesto, takže Apoštol musel odíť (porov. *Sk* 19, 23 – 20, 1). Keď sa vracal z tretej misijnej cesty do Jeruzalema, v Efeze sa ani nezastavil. Predstavených efezskej cirkvi si zavolať do Milétu, aby sa s nimi rozlúčil (porov. *Sk* 20, 15 – 38). V Efeze bola podľa všetkého kresťanská obec lepšie organizovaná ako v iných prvokresťanských spoločenstvách.

Neskôr Pavol poveril Timoteja, aby riadil efezskú cirkev (porov. *1 Tim* 1, 3). Na konci 1. storočia sa cirkev v Efeze spomína ako jedna zo siedmich cirkví, ktorým sú adresované výčitky v Knihe zjavenia (porov. *Zjv* 1, 11; 2, 1 – 7). V Efeze sa podľa starej tradície zdržiaval a zomrel apoštol Ján. Správa, že Ježišova matka Mária zomrela v Efeze, je však legendárna. V čase kristologických sporov bol Efez javiskom viacerých synodálnych zhromaždení; najvýznamnejším z nich bol Tretí ekumenický koncil roku 431, na ktorom bola vyhlásená základná mariánska dogma, že Panna Mária je Matkou Božou (Bohorodičkou).

2. Adresáti listu. Tento spis, patriaci do skupiny Pavlových listov z väzenia, sa od konca 2. storočia uvádza pod názvom ‚List Efezanom‘, ale výraz ‚v Efeze‘ (1, 1), označujúci adresátov, chýba v najstaršom papyrusovom rukopise (P 46) zo začiatku 3. storočia, ako aj v niektorých dôležitých majuskulových kódexoch (Vatikánskom a Sinajskom). V Marcionovom kánone sa tento list, pravdepodobne na základe údajov v *Kol* 4, 16, uvádza pod názvom List Laodicečanom. Je pozoruhodné, že v liste chýbajú bližšie údaje o adresátoch, konkrétne narážky na miestne pomery a osobné pozdravy predstaviteľom cirkevnej obce. Podľa 1, 15 n. Pavol nepozná adresátov osobne. Z toho vyplýva, že pravdepodobne nejde o spis poslaný pôvodne do Efezu, kde podľa *Sk* 19, 1 – 20, 6. 17 – 38 Pavol pôsobil vyše dvoch rokov. Preto väčšina súčasných odborníkov pokladá tento spis za Pavlov okružný list viacerým kresťanským obciam, ktorým ho mal doručiť Tychikus (porov. 6, 21). V úvodnom pozdrave bola po slove ‚svätým‘ pravdepodobne medzera, do ktorej sa vpisoval názov cirkevnej obce, ktorej mal byť tento okružný list doručený.

3. Cieľ listu. Cieľom listu je pomôcť čitateľom hlbšie preniknúť do Božieho plánu spásy v Kristovi zvestovaním pravdy, že Božie prisľúbenia sa uskutočnili začlenením pohanov do nového Božieho ľudu, čiže Cirkvi. Túto ústrednú tému v liste predstavuje odborný výraz ‚tajomstvo‘ (gréč. *mysterion*), ktorého zmysel a hlbokú teologickú náplň výstižne syntetizuje Pavlov výrok: „Kristovo tajomstvo (...) v iných pokoleniach nebolo ľuďom známe tak, ako sa teraz v Duchu zjavilo jeho svätým apoštolom a prorokom: že pohanovia sú spoludedičmi, spoluúdmi a spoluúčastníkmi prisľúbenia v Kristovi Ježišovi skrze evanjelium“ (3, 5 n.). V zmysle tohto tajomstva sa musia kresťania z pohanstva usilovať, aby „dospeli k zrelosti muža, k miere plného Kristovho veku“ (4, 13; pozri celé state 3, 14 – 21; 4, 13–16). Ide teda o správne pochopenie a lepšie uskutočnenie toho, čo pre kresťana znamená Kristova Cirkev a život Cirkvi.

4. Rozdelenie a obsah listu:

Úvod a pozdrav (1, 1 – 2).

I. Náuková časť: tajomstvo spásy, zjavené a uskutočnené v Kristovi (1, 3 – 3, 21):

1. Tajomstvo ukryté od večnosti (1, 3 – 23):
 - a. Chválospev na Boží plán spásy (1, 3 – 14)
 - b. Modlitba za poznanie spásy (1, 15 – 23).
2. Tajomstvo zjavené Cirkvi (2, 1 – 22):
 - a. Prechod zo smrti do života (2, 1 – 10)
 - b. Zjednotenie Židov a pohanov v Kristovi (2, 11 – 22).
3. Pavol – služobník Kristovho tajomstva (3, 1 – 13)
4. Pavlova modlitba za veriacich a doxológia (3, 14 – 21).

II. Parenetická (morálno-poučná) časť: Výzva, aby kresťania žili zodpovedne svojmu povolaniu v Kristovi (4, 1 – 6, 20):

1. Všeobecné povinnosti (4, 1 – 5, 20):
 - a. Výzva na jednotu v Cirkvi (4, 1 – 16)
 - b. Starý a nový človek (4, 17 – 24)
 - c. Povinnosti voči blížnemu (4, 25 – 5, 2)
 - d. Žite ako deti svetla (5, 3 – 20).
2. Rodinné povinnosti (5, 21 – 6, 9):
 - a. Povinnosti manželov (5, 21 – 33)
 - b. Povinnosti jednotlivých členov rodiny (6, 1 – 9).
3. Život kresťanov je boj: kresťanská výzbroj (6, 10 – 20).

Záver (6, 21 – 24).

5. Literárne zvláštnosti listu. List Efezanom má iba vonkajšiu formu listu (úvod a záver). Z literárneho hľadiska sa podobá skôr reči alebo homílii. Jeho štýl je slávnostný, miestami až hymnický a liturgický (porov. 1, 3 – 14; 1, 15 – 23; 2, 14 – 18; 3, 20 – 21). V parenetickej časti prevládajú state katechetického rázu s katalógmi nerestí a čností (porov. 4, 1 – 6, 25. 32) a rodinných pravidiel (porov. 5, 21 – 6, 9).

Nápadná je podobnosť výrazov a myšlienok Listu Efezanom a Listu Kolosanom. Tretinu slov Listu Kolosanom nájdeme v Liste Efezanom a z celkového počtu 115 veršov Listu Efezanom 73 sú slovné paralely s Listom Kolosanom. Oba listy majú spoločnú štruktúru jednotlivých častí, niektoré parenetické state (porov. *Kol* 3, 5 – 1 = *Ef* 4, 22 – 5, 20; *Kol* 3, 18 – 4, 1 = *Ef* 5, 21 – 6, 9), teologické pojmy (napr. tajomstvo, plnosť, Kristovo telo), symboly (napr. Kristus – hlava Cirkvi, Cirkev – Kristovo telo, starý a nový človek), ako aj rodinné pravidlá a mravné poučenia. Podľa odborníkov je List Efezanom závislý od Listu Kolosanom, rozvádza a spracúva jeho hlavné témy. Kým List Kolosanom vyzdvihuje osobu a dielo Ježiša

Krista, List Efezanom venuje osobitnú pozornosť Kristovej Cirkvi.

Pre spomenuté literárne a teologické zvláštnosti Listu Efezanom bibliști ešte stále diskutujú o Pavlovom autorstve. Viacerí pokladajú za pravého autora spisu jedného z Pavlových žiakov z druhej generácie; napísal ho vraj v rokoch 80 – 95 v Efeze. Väčšina odborníkov však zastáva názor, že list napísal Pavol za pomoci nejakého sekretára, keď bol vo väzení v Ríme (roky 61 – 63) alebo pravdepodobnejšie v Cézarei (roky 58 – 60) krátko po napísaní Listu Kolosanom.

6. Teologický význam listu. Ústrednou témou Listu Efezanom z teologického hľadiska je všeobecná Cirkev, skladajúca sa zo Židov a pohanov. Jej hlavou je Kristus. Je pozoruhodné, že výraz ‚Cirkev‘ (gréč. *ekklésia*) sa v liste používa výlučne v zmysle univerzálnej Cirkvi (porov. 1, 22; 3, 10. 21; 5, 23 – 25. 27. 29. 32), kým v ostatných Pavlových spisoch označuje tento výraz celú Cirkev i miestne cirkevné obce. Cirkev sa ďalej zobrazuje ako ‚Kristova nevesta‘ (porov. 5, 23 – 32): Kristus je jej hlava (v. 23), miluje ju a vydal za ňu seba samého (v. 25), aby bola svätá a nepoškvrnená (v. 26 n.); preto je mu Cirkev zaviazaná poslušnosťou a vernosťou (v. 24).

Pre teológiu Listu Efezanom je charakteristické, že „Kristovo tajomstvo“ alebo lepšie „tajomstvo Krista“ nie je sám Kristus (porov. *Kol* 2, 2), ale zjednotenie Židov a pohanov v Kristovom tele (porov. *Ef* 3, 4). Dôraz sa kladie na zmŕtvychvstalého a osláveného Krista, ale chýbajú zmienky o jeho druhom príchode, ktoré sa často vyskytujú v ostatných Pavlových listoch. Náuka o manželstve (porov. 5, 21 – 33) je dôkladnejšia a pozitívnejšia ako v Prvom liste Korint’anom, kap. 7, kde je Pavlov výklad podmienený myšlienkou na blízku parúziu. Pavlova osoba sa v liste idealizuje podľa stereotypných vzorov „Kristovho väzňa“ (porov. 3, 1; 4, 1; 6, 20) a „Kristovho apoštola“, povereného ohlasovaním tajomstva Božieho plánu spasíť pohanov (porov. 3, 1 – 13).

Význam Listu Efezanom je v tom, že popri Liste Rimanom podáva náukovú syntézu Pavlovej teológie, a preto ho často definujú ako Apoštolov testament, kľúč pavlinizmu alebo sapienciálnu úvahu o tajomstve Krista. Jeho náčrt kresťanského života v rodine a spoločnosti, založený na láske medzi Kristom a Cirkvou, je dôležitým posolstvom aj pre dnešné časy.

LIST EFEZANOM

1 Pozdrav. – ¹ Pavol, z Božej vôle apoštol Krista Ježiša, svätým v Efeze a veriacim v Kristovi Ježišovi: ² Milosť vám a pokoj od Boha, nášho Otca, i od Pána Ježiša Krista.

I. Tajomstvo spásy a Cirkvi, 1, 3 – 3, 21 Chválospev na milosť vykúpenia

³ Nech je zvelebený Boh a Otec nášho Pána Ježiša Krista,
ktorý nás v Kristovi požehnal
všetkým nebeským duchovným požehnaním.

⁴ Ved' v ňom si nás ešte pred stvorením sveta vyvolil,
aby sme boli pred jeho tvárou svätí a nepoškvrnení v láske;
⁵ on nás podľa dobrotivého rozhodnutia svojej vôle predurčil,

aby sme sa skrze Ježiša Krista
stali jeho adoptovanými synmi
⁶ na chválu a slávu jeho milosti,
ktorou nás obdaroval v milovanom Synovi.

⁷ V ňom máme vykúpenie skrze jeho krv,
odpustenie hriechov,
podľa bohatstva jeho milosti,

⁸ ktorou náš štedro zahrnul
vo všetkej múdrosti a rozumnosti,
⁹ keď nám dal poznať tajomstvo svojej vôle
podľa svojho dobrotivého rozhodnutia,
čo si v ňom predsavzal

¹⁰ uskutočniť v plnosti času:
zjednotiť v Kristovi ako v hlave všetko,
čo je na nebi aj čo je na zemi.

V ňom, ¹¹ ved' v ňom sme sa stali dedičmi predurčenými podľa rozhodnutia toho, ktorý všetko koná podľa rady svojej vôle, ¹² aby sme boli na chválu jeho slávy my, čo sme už prv dúfali v Krista. ¹³ V ňom ste boli aj vy, keď ste počuli slovo pravdy, evanjelium o svojej spásy, a keď ste v neho uverili, označení pečaťou prislúbeného Ducha Svätého, ¹⁴ ktorý je závdavkom nášho dedičstva na vykúpenie tých, ktorých si získal, na chválu jeho slávy.

Modlitba za poznanie spásy. – ¹⁵ Preto keď som aj ja počul o vašej viere v Pána Ježiša a o láske k všetkým svätým, ¹⁶ neprestávam za vás vzdávať vďaky, keď si na vás spomínam vo

1, 1. V mnohých dôležitých kódexoch výraz „v Efeze“ chýba. Preto sa zdá, že ide o okružný list cirkvám v Malej Ázii alebo o Pavlov list laodicejskej cirkvi (*Kol* 4, 16). Nasvedčuje tomu aj neosobný ráz listu. Pavol sa v Efeze zdržal viac ako dva roky a iste tam mal veľa známych.

1, 3. Výraz „nebeský – v nebesiach“ je typický pre tento Pavlov list (2, 6; 3, 10; 6, 12). Znamená nadzmyslový svet alebo sféru nadprirodzeného bývania.

1, 6. V origináli je len „v Milovanom“. Toto biblické označenie Izraela (*Dt* 32, 15; *Iz* 44, 2) sa vzťahuje na Ježiša Krista (porov. *Kol* 1, 13).

1, 13. „Aj vy“, to sú kresťania obrátení z pohanstva. „Pečať“ je alúzia na sviatosť krstu a birmovania (porov. 4, 30; 2 *Kor* 1, 22).

svojich modlitbách. ¹⁷ Nech vám Boh nášho Pána Ježiša Krista, Otec slávy, dá Ducha múdrosti a zjavenia, aby ste ho poznali. ¹⁸ Nech osvieti oči vášho srdca, aby ste vedeli, aká je nádej z jeho povolania, aké bohatstvo slávy je z jeho dedičstva vo svätých, ¹⁹ a aká nesmierne veľká je jeho moc pre nás veriacich podľa pôsobenia jeho mocnej sily, ²⁰ ktorú dokázal na Kristovi, keď ho vzkriesil z mŕtvych a v nebi posadil po svojej pravici ²¹ nad každé kniežatstvo, mocnosť, silu a panstvo a nad každé iné meno, ktoré možno vysloviť nielen v tomto veku, ale aj v budúcom. ²² Všetko mu položil pod nohy a jeho ustanovil nad všetkým za hlavu Cirkvi, ²³ ktorá je jeho telom, plnosťou toho, ktorý naplňa všetko vo všetkom.

2 Oživil nás s Kristom. – ¹ Aj vás, hoci ste boli mŕtvi pre svoje poklesky a hriechy, ² v ktorých ste kedysi žili podľa ducha tohto sveta, podľa kniežat'a vzdušnej mocnosti, ducha, ktorý teraz pôsobí v neposlušných synoch. ³ Medzi nimi sme kedysi žili aj my všetci, keď sme podľa žiadostí svojho tela robili, čo chcelo telo a myseľ, a tak sme boli od prírody deťmi hnevu ako ostatní. ⁴ Ale Boh, bohatý na milosrdenstvo, pre svoju nesmiernu lásku, ktorou nás miluje, ⁵ hoci sme boli pre hriechy mŕtvi, oživil nás s Kristom – milosťou ste spasení – ⁶ a s ním nás vzkriesil a daroval nám miesto v nebi v Kristovi Ježišovi, ⁷ aby ukázal v budúcich vekoch nesmierne bohatstvo svojej milosti dobrotou voči nám v Kristovi Ježišovi.

⁸ Lebo spasení ste milosťou skrze vieru; a to nie je z vás, je to Boží dar: ⁹ nie zo skutkov, aby sa nik nevystatoval. ¹⁰ Veď sme jeho dielo, stvorení v Kristovi Ježišovi pre dobré skutky, ktoré pripravil Boh, aby sme ich konali.

Zjednotenie Židov a pohanov v Kristovi. – ¹¹ Preto pamätajte, že kedysi ste boli pohanmi podľa tela a neobrezancami vás volali tí, čo sa nazývajú obrezanými rukou na tele, ¹² lebo v tom čase ste boli bez Krista, mimo izraelského spoločenstva, bez účasti na zmluvách s prisľúbením, bez nádeje a bez Boha na svete. ¹³ Ale v Kristovi Ježišovi ste sa teraz vy, čo ste boli kedysi ďaleko, stali skrze Kristovu krv blízky. ¹⁴ Veď on je náš pokoj! On z oboch urobil jedno a vo svojom tele zbúral medzi nimi múr rozdelenia, nepriateľstvo, ¹⁵ tým, že zrušil zákon prikázaní, spočívajúci v nariadeniach, aby v sebe z tých dvoch vytvoril jedného nového človeka, a nastolil pokoj; ¹⁶ aby v jednom tele skrze kríž v sebe samom zabil nepriateľstvo a zmieril oboch s Bohom. ¹⁷ Prišiel a zvestoval pokoj vám, čo ste boli ďaleko, a pokoj tým, čo boli blízko; ¹⁸ lebo skrze neho máme obaja v jednom Duchu prístup k Otcovi.

¹⁹ Teda už nie ste cudzinci ani prišelci, ale ste spoluobčania svätých a patríte do Božej

1, 21. Tieto názvy označovali vtedy rôzne druhy duchovných bytostí (porov. *Kol* 1, 16). „Meno“ označuje osobu. Môže však označovať aj zlých duchov (*Kol* 2, 15).

1, 22. *Ž* 8, 7.

1, 23. Výraz „plnosť“ (pleroma) označuje Božiu plnosť. Cirkev je miestom, kde pôsobí plnosť Kristovej milosti. Môže znamenať aj to, že Cirkev ako telo dopĺňa Krista ako hlavu.

2, 2. Podľa antickej predstavy o svete duchovné bytosti obývali sféru vzduchu, ktorá sa rozprestierala od Zeme až po Mesiac. Sily zla pôsobili v jeho nižších sférach. Knieža tu znamená diabla.

2, 3. „My... ako ostatní“, to sú Židia a pohania. „Telo“ u svätého Pavla najčastejšie označuje ľudskú prirodzenosť, neposvätenú Duchom Svätým.

2, 5. Pavol tu hovorí o spásení, vzkriesení veriacich a o pozdvihnutí do neba (v. 6) ako o prítomnej skutočnosti, vďaka hlbokému životnému spojeniu pokrstných s Ježišom Kristom.

2, 6. Pravdepodobne sa tu myslí na krst, v ktorom veriaci vstáva s Kristom (*Rim* 6, 4) a otvára sa mu nebo, lebo má v ňom účasť na nebeských dobrách (porov. 1, 3).

2, 14. „Pokoj“ – porov. *Iz* 9, 5; *Mich* 5, 4; *Ag* 2, 9. „Múr rozdelenia“ – ide pravdepodobne o alúziu na múr, ktorý zabraňoval pohanom vstup do svätyne v chráme, a to pod trestom smrti (porov. *Sk* 21, 28 n.).

2, 17. Porov. *Iz* 57, 19; *Zach* 9, 10.

rodiny. ²⁰ Ste postavení na základe apoštolov a prorokov; hlavným uholným kameňom je sám Kristus Ježiš. ²¹ V ňom celá stavba pevne pospájaná rastie v svätý chrám v Pánovi, ²² v ňom ste aj vy vbudovaní do Božieho príbytku v Duchu.

3 Pavol – služobník Kristovho tajomstva. – ¹ Preto ja, Pavol, väzeň Krista Ježiša, za vás pohanov... ² Ved' ste azda počuli o dare Božej milosti, ktorý som dostal pre vás: ³ lebo zo zjavenia som sa dozvedel tajomstvo, ako som už o tom krátko písal. ⁴ Keď si to prečítate, môžete zvedieť, ako som poznal Kristovo tajomstvo. ⁵ Ono v iných pokoleniach nebolo ľuďom známe tak, ako sa teraz v Duchu zjavilo jeho svätým apoštolom a prorokom: ⁶ že pohania sú spoludedičmi, spoluúdmi a spoluúčastníkmi prisľúbenia v Kristovi Ježišovi skrze evanjelium. ⁷ A ja som sa stal jeho služobníkom z daru Božej milosti, ktorú som dostal podľa pôsobenia jeho moci. ⁸ Ja, najmenší zo všetkých svätých, dostal som tú milosť zvestovať pohanom Kristovo nevyspytateľné bohatstvo ⁹ a všetkým oznámiť, aký je plán tajomstva od vekov skrytého v Bohu, ktorý všetko stvoril, ¹⁰ aby sa teraz skrze Cirkev kniežatstvá a mocnostiam v nebi stala známou Božia mnohotvárna múdrosť, ¹¹ podľa odvekého rozhodnutia, ktoré uskutočnil v Kristovi Ježišovi, našom Pánovi. ¹² V ňom máme odvahu a prístup v dôvere skrze vieru v neho. ¹³ Preto prosím, aby ste neochabovali pre moje súženia za vás, čo je vašou slávou.

Pavlova modlitba za veriacich. – ¹⁴ Preto zohýnam kolena pred Otcom, ¹⁵ od ktorého má meno každé otcovstvo na nebi i na zemi: ¹⁶ nech vám dá podľa bohatstva svojej slávy, aby skrze jeho Ducha mocne zosilnel váš vnútorný človek, ¹⁷ aby Kristus skrze vieru prebýval vo vašich srdciach, aby ste zakorenení a upevnení v láske, ¹⁸ mohli so všetkými svätými pochopiť, aká je to šírka, dĺžka, výška a hĺbka, ¹⁹ a poznať aj Kristovu lásku, presahujúcu každé poznanie, aby vás naplnila Božia plnosť celá.

²⁰ A tomu, ktorý mocou, čo v nás pôsobí, je schopný okrem tohto všetkého urobiť oveľa viac, ako prosíme alebo chápeme, ²¹ tomu sláva v Cirkvi a v Kristovi Ježišovi po všetky pokolenia na veky vekov. Amen.

II. Mravné povinnosti, 4, 1 – 6, 20

4 Výzva na jednotu. – ¹ Preto vás prosím ja, väzeň v Pánovi, aby ste žili dôstojne podľa povolania, ktorého sa vám dostalo, ² so všetkou pokorou, miernosťou a zhovievavosťou. Znášajte sa navzájom v láske ³ a usilujte sa zachovať jednotu ducha vo zväzku pokoja. ⁴ Jedno je telo a jeden Duch, ako ste aj povolaní v jednej nádeji svojho povolania. ⁵ Jeden je Pán, jedna viera, jeden krst. ⁶ Jeden je Boh a Otec všetkých, ktorý je nad všetkými, preniká všetkých a je vo všetkých.

Dary milosti na budovanie Cirkvi. – ⁷ Ale každý z nás dostal milosť podľa miery, akou nás

2, 20. Pod prorokmi sa tu rozumejú proroci Nového zákona, čiže tí, čo majú charizmu proroctva.

3, 1. Veta je podľa všetkého nedokončená a pokračuje v 14. verši. Pavol píše list z väzenia.

3, 3. Tajomstvo, ktoré bolo Pavlovi oznámené, je vlastne Boží plán spásy realizovaný v Kristovi (v. 11), podľa ktorého aj pohania sú povolaní k spásu. Už v Starom zákone sa nachádzajú dosť nejasné náznaky tohto plánu spásy, že pohania budú spoludedičmi (v. 6).

3, 10. O kniežatstvách a mocnostiach pozri poznámku k 1, 21.

3, 15. Každé otcovstvo sa tu chápe ako spoločenstvo, rodina, rod. Boh je Otcom ľudí i anjelov.

3, 18. Štyri rozmery označujú ľudovým spôsobom nesmiernosť tajomstva Krista a jeho lásky.

obdaroval Kristus. ⁸ Preto hovorí:

„Do výšav vystúpil, so sebou vzal zajatcov,
ľuďom dal dary.“

⁹ A čo iné znamená to „vystúpil“, ako že aj zostúpil do nižších častí zeme? ¹⁰ Ten, čo zostúpil, je ten istý, čo aj vystúpil ponad všetky nebesia, aby naplnil všetko.

¹¹ On ustanovil niektorých za apoštolov, niektorých za prorokov, iných za evanjelistov a iných za pastierov a učiteľov, ¹² aby pripravovali svätých na dielo služby, na budovanie Kristovho tela, ¹³ kým nedospejeme všetci k jednote viery a poznania Božieho Syna, k zrelosti muža, k miere plného Kristovho veku, ¹⁴ aby sme už neboli malými deťmi, ktorými sem-tam hádže a zmieta hocijaký vietor klamlivého ľudského učenia, ktorý podvodne strháva do bludu. ¹⁵ Ale žime podľa pravdy a v láske všestranne vrastajme do toho, ktorý je hlavou, do Krista. ¹⁶ Z neho celé telo, pevne zviazané a pospájané všetkými oživujúcimi spojivami, podľa činnosti primeranej každej časti, rastie a buduje sa v láske.

Starý a nový človek. – ¹⁷ Preto hovorím a dosvedčujem v Pánovi: Už nežite, ako žijú pohania, v márnosti svojho zmýšľania, ¹⁸ so zatemneným rozumom, odcudzení Božiemu životu pre nevedomosť, ktorá sa ich zmocnila, a pre zaslepenosť ich srdca. ¹⁹ Oni otupeli a oddali sa necudnosti a nenásytne žiadostivo páchajú každú nečistotu.

²⁰ Vy ste sa tak o Kristovi neučili, ²¹ ak ste vôbec o ňom počuli a v ňom boli vyučení, ako je pravda v Ježišovi, ²² že máte odložiť starého človeka s predošlým spôsobom života, ktorý sa ženie za klamnými žiadosťami do skazy, ²³ a obnovovať sa duchovne premenou zmýšľania, ²⁴ obliecť si nového človeka, ktorý je stvorený podľa Boha v spravodlivosti a pravej svätosti. ²⁵ Preto odložte lož a hovorte pravdu každý so svojím blížnym, veď sme si navzájom údmi. ²⁶ Hnevajte sa, ale nehrešte! Slnko nech nezapadá nad vašim hnevom; ²⁷ a nedávajte miesto diablu! ²⁸ Kto kradol, nech už nekradne, ale radšej nech pracuje a vlastnými rukami zarába, aby mal z čoho dať núdznemu. ²⁹ Z vašich úst nech nevyjde nijaké zlé slovo, ale iba dobré, na potrebné budovanie, aby prinášalo milosť tým, čo počúvajú. ³⁰ A nezarmucujte Svätého Božieho Ducha, v ktorom ste označení pečaťou na deň vykúpenia.

³¹ Akákoľvek zatrpknutosť, hnev, rozhorčenie, krik a rúhanie aj každá iná zloba nech sú ďaleko od vás. ³² Buďte k sebe navzájom láskaví a milosrdní, navzájom si odpúšťajte, ako aj vám odpustil Boh v Kristovi!

5 Znaky nového života: láska a čistota. – ¹ Napodobňujte Boha ako milované deti ² a žite v

4, 8. Ž 68, 19.

4, 9 – 10. Pavol vzťahuje slová žalmu na Krista, ktorý najprv zostúpil na zem vtelením a po zmŕtvychvstaní vystúpil do neba, odkiaľ zoslal Ducha Svätého, aby všetko naplnil.

4, 11. Myslí tu na charizmy (porov. *1 Kor* 12, 8).

4, 13 – 14. Zrelý muž a malé deti sú postavené proti sebe ako protiklady. Dieťa je symbolom duchovnej a rozumovej nezrelosti. Zrelý muž je kresťan, ktorý si počína zodpovedne v živote viery, vie, komu a prečo verí.

4, 16. Porov. *Kol* 2, 19. Láska spôsobuje harmonický vzrast Cirkvi.

4, 25. Porov. *1 Kor* 6, 9. Citácia zo *Zach* 8, 16.

4, 26. Ž 4, 5.

4, 30. Porov. poznámku k 1, 13.

5, 1. Dokonalosť spočíva v nasledovaní Boha a Krista. Porov. *Mt* 5, 48; 11, 29.

5, 2. Porov. *Ex* 29, 18; Ž 40, 7; *Ez* 20, 41.

láske tak, ako aj Kristus miluje nás a vydal seba samého Bohu za nás ako dar a obeť ľúbeznej vône!

³ Smilstvo a akákoľvek nečistota alebo lakomstvo nech sa ani len nespomenú medzi vami, ako sa patrí na svätých, ⁴ ani mrzkosť, ani hlúpe reči a neprístojné žarty, lebo to sa nesluší; radšej vzdávajte vďaky. ⁵ Lebo uvedomte si a pochopte, že ani jeden smilník, ani nečistý, ani chamtivec, čo je modloslužobník, nemá dedičstvo v Kristovom a Božom kráľovstve.

Žite ako deti svetla. – ⁶ Nech vás nik nezvedie prázdnyimi rečami, lebo za to prichádza Boží hnev na neposlušných synov. ⁷ Preto nemajte s nimi nič spoločné. ⁸ Kedysi ste boli tmou, ale teraz ste svetlom v Pánovi. Žite ako deti svetla! ⁹ Ovocie svetla je v každej добрôte, spravodlivosti a pravde. ¹⁰ Skúmajte, čo sa páči Pánovi, ¹¹ a nemajte účasť na jalových skutkoch tmy, radšej ich odhaľujte, ¹² lebo to, čo oni potajomky robia, je hanba aj hovoriť. ¹³ Ale všetko, čo sa odhalí, svetlo vynesie najavo, ¹⁴ a všetko, čo je zjavné, je svetlo. Preto hovorí: „Prebud’ sa, ty, čo spíš, vstaň z mŕtvych a bude ti svietiť Kristus!“

¹⁵ Dávajte si teda veľký pozor, ako máte žiť: nie ako nemúdri, ale ako múdri. ¹⁶ Využívajte čas, lebo dni sú zlé. ¹⁷ Preto nebud’te nerozumní, ale pochopte, čo je Pánova vôľa. ¹⁸ A neopíjajte sa vínom, veď v ňom je samopaš, ale buďte naplnení Duchom ¹⁹ a hovorte spoločne žalmy, hymny a duchovné piesne. Vo svojich srdciach spievajte Pánovi a oslavujte ho. ²⁰ Ustavične vzdávajte vďaky za všetko Bohu a Otcovi v mene nášho Pána Ježiša Krista ²¹ a podriaďujte sa jedni druhým v bázni pred Kristom.

²² Ženy svojim mužom ako Pánovi, ²³ lebo muž je hlavou ženy, ako je aj Kristus hlavou Cirkvi, on, Spasiteľ tela. ²⁴ Ale ako je Cirkev podriadená Kristovi, tak aj ženy mužom vo všetkom.

Kresťanské manželstvo. – ²⁵ Muži, milujte manželky, ako aj Kristus miluje Cirkev a seba samého vydal za ňu, ²⁶ aby ju posvätil očistným kúpeľom vody a slovom, ²⁷ aby si sám pripravil Cirkev slávnou, na ktorej niet škvrny ani vrásky, ani ničoho podobného, ale aby bola svätá a nepoškvrnená. ²⁸ Tak sú aj muži povinní milovať svoje manželky ako vlastné telá. Kto miluje svoju manželku, miluje seba samého. ²⁹ Veď nik nikdy nemal v nenávisti svoje telo, ale živí si ho a opatruje, ako aj Kristus Cirkev, ³⁰ lebo sme údmi jeho tela. ³¹ *Preto muž zanechá otca i matku a pripúta sa k svojej manželke a budú dvaja v jednom tele.* ³² Toto tajomstvo je

5, 8. Svetlo a tma; porov. *1 Sol* 5, 4; *2 Kor* 4, 6; 6, 14; *Rim* 13, 12; *Kol* 1, 12 – 13.

5, 12. Pravdepodobne tu myslí na nemravné obrady pohanských náboženstiev.

5, 13 – 14. Zmysel týchto veršov je asi tento: Vrhnuť svetlo na hriech znamená ukázať ho taký, aký je, čiže hoden zavrhnutia. Všetko, čo sa vynesie na svetlo, má účasť na svetle a toto svetlo sa stotožňuje s Kristom. Citát je pravdepodobne úryvkom z nejakého starokresťanského hymnu. Podľa sv. Klementa Alexandrijského ide o krstný hymnus.

5, 16. Doslovne: „Vykupujte čas“ (gr. *kairos*). Tento výraz je aj v *Kol* 4, 5. Má všeobecný význam, a preto ho aj rôzne prekladajú. Čas je tu čas spásy, ktorý sa začal Kristovým zmŕtvychvstaním a potrvá až do jeho slávneho druhého príchodu.

5, 19. Porov. *Kol* 3, 16.

5, 23. „On, Spasiteľ tela“, t. j. Cirkvi.

5, 26. Myslí sa tu na sviatosť krstu: voda a sviatosťné slovo.

5, 27. Cirkev v takomto stave bude až na konci čias.

5, 31. *Gn* 2, 24.

5, 32. Pavol tu vysvetľuje *Gn* 2, 24. Manželstvo už od počiatku kresťanstva naznačovalo tajomné spojenie Krista s Cirkvou. Proroci hovorili o zväzku Jahveho s vyvoleným ľudom ako o manželstve. Manželstvo kresťanov viditeľne obnovuje tajomstvo vzťahu Krista k Cirkvi.

veľké; ja hovorím o Kristovi a Cirkvi. ³³ Ale aj vy, každý jeden nech miluje svoju manželku ako seba samého. A manželka nech si ctí muža.

6 Kresťanská domácnosť. – ¹ Deti, poslúchajte svojich rodičov v Pánovi, lebo je to spravodlivé. ² *Cti svojho otca i matku*, to je prvé prikázanie s prisľúbením: ³ *Aby ti dobre bolo a aby si dlho žil na zemi.* ⁴ A vy, otcovia, nedráždite svoje deti k hnevu, ale vychovávajte ich prísne a napomínajte ich v Pánovi.

⁵ Otroci, poslúchajte pozemských pánov s bážňou a chvením z úprimného srdca ako Krista. ⁶ Neslúžte iba naoko, ako tí, čo sa chcú páčiť ľuďom, ale ako Kristovi služobníci, ktorí z tej duše plnia Božiu vôľu. ⁷ A slúžte ochotne, ako Pánovi, a nie ako ľuďom. ⁸ Ved' viete, že každý, aj otrok, aj slobodný, dostane od Pána odmenu, ak urobí niečo dobré.

⁹ A vy, páni, správajte sa k nim takisto a prestaňte sa vyhrážať, ved' viete, že aj ich, aj váš Pán je v nebi a on nenadržza nikomu.

Buďte Boží bojovníci. – ¹⁰ Napokon upevňujte sa v Pánovi a v sile jeho moci. ¹¹ Oblečte si Božiu výzbroj, aby ste mohli čeliť úkladom diabla. ¹² Lebo nás nečaká zápas s krvou a telom, ale s kniežatstvami a mocnosťami, s vládcami tohto temného sveta, so zloduchmi v nebeských sférach.

¹³ Preto si vezmite Božiu výzbroj, aby ste mohli v deň zla odolať, všetko prekonať a obstáť! ¹⁴ *Stojte teda: bedrá si prepášte pravdou, oblečte si pancier spravodlivosti* ¹⁵ *a obujte si pohotovosť pre evanjelium pokoja!* ¹⁶ Pri všetkom si vezmite štít viery, ktorým môžete uhasiť všetky ohnivé šípy zloducha! ¹⁷ A zoberte si aj *prilbu spásy a meč Ducha*, ktorým je *Božie slovo!* ¹⁸ Vo všetkých modlitbách a prosbách sa modlite v každom čase v Duchu! A v ňom vytrvalo bdejte a proste za všetkých svätých! ¹⁹ Aj za mňa, aby mi bola daná reč, keď otvorím ústa, a aby som smelo zvestoval tajomstvo evanjelia, ²⁰ ktorého vyslancom som aj v okovách, aby som mal v ňom odvalu hovoriť, ako som povinný.

Záver, 6, 21 – 24

²¹ Chcem, aby ste aj vy vedeli, čo je so mnou a čo robím. Všetko vám rozpovie Tychikus, milovaný brat a verný služobník v Pánovi, ²² ktorého som k vám práve nato poslal, aby ste sa dozvedeli, čo je s nami, a aby potešil vaše srdcia.

²³ Pokoj bratom aj láska s vierou od Boha Otca i od Pána Ježiša Krista. ²⁴ Milosť so všetkými, čo milujú nášho Pána Ježiša Krista v neporušenosti.

6, 2 – 3. *Ex* 20, 12; *Dt* 5, 16.

6, 12. Porov. 1, 21.

6, 14. Porov. *Iz* 11, 5; 59, 17; *Múd* 5, 18; *1 Sol* 5, 8.

6, 15. Porov. *Iz* 52, 7; *Nah* 2, 1. „Pohotovosť pre evanjelium pokoja“ môže tu znamenať horlivosť pre ohlasovanie evanjelia alebo rozlet, ktorý evanjelium dáva ľudskej existencii.

6, 17. „Prilba spásy“ – porov. *Iz* 59, 17. „Meč Ducha, ktorým je Božie slovo“ – porov. *Iz* 11, 4; 49, 2; *Oz* 6, 5.

6, 19. „Aby mi bola daná reč, keď otvorím ústa“ – alúzia na *Mt* 5, 2: „Ježiš otvoril ústa a učil ich.“ Výraz sa vzťahuje na inšpiráciu priamo od Boha.

6, 21. O Tychikovi hovoria *Sk* 20, 4 ako o mužovi pochádzajúcom z tohto kraja. Podľa niektorých on doručil tento list. Pozri aj *Kol* 4, 7.

6, 24. „Čo milujú nášho Pána Ježiša Krista v neporušenosti“ – možno chápať: „Čo milujú nášho Pána Ježiša Krista, ktorý je v neporušiteľnom živote“, alebo vo vzťahu k veriacim: „Čo milujú nášho Pána Ježiša Krista neporušiteľnou láskou.“